

«GARRI POTTER» ASARIDA O`SMIRLARNING IJTIMOIIY HAYOTI TASVIRI

Rajabov Axtam Uktamovich

Tiqxmmi Mtu Buxoro tabiy resurslarni boshqarish instituti

axtamr@inbox.ru

Jalilova Lola Jalilovna

BuxDU, PhD dotsent

lolajalilova7@gmail.com

Annotatsiya

Dunyo adabiyotiga, xususan bolalar adabiyotida fentezi janrining yangi xususiyatlarini ochib bergan asarlardan biri bo`lgan 8 qismli “Garri Potter” asarlar to`plami butun dunyoga Garri Potter fenomenini tarqatib yubordi. J.Rouling ijod namunasi bo`lmish Garri ko`pgina bolalar havas qiladigan qahramonga aylanib ulgurgan desak mubolag`a bo`lmaydi. Lekin asarda shunday qahramonlar ham borki, ularsiz kitob o`z sal mog`ini biroz bo`lsa ham yo`qotadi. Bular Ron Uizli hamda Germiona Greynjerdardir.

Kalit so`zlar: dunyoda Garri Potter fenomeni, J.Rouling, bolalar havas qiladigan qahramon. Asardagi ijobiy bolalar obrazlaridan biri Ron Uizli bo`lib, Ronning ko`rinishini ilk bor muallif quyidagicha tasvirleydi:

He was tall, thin and gangling, with freckles, big hands and feet and a long nose. [2, b.]

Ron qahramonini mumtoz “qarddon do`st” obrazi turiga kiritish mumkin. Bunday qahramonlar asosan o`zidan ko`ra ko`rkam, kuchli va jasurroq, ko`plab qahramonliklar ko`rsata oladigan asosiy obrazga sherik qilib olinadi, lekin o`zlari hech qachon biror tashabbus ko`rsatmaydilar. Kinoda bo`ladimi, adabiyotdami bunday obrazlar kulgili va ochiqko`ngil, ma`lum ma`noda sodda qilib tasvirlanadi. Ron ham butun asar davomida Garrining barcha sarguzashtlarida unga sherik bo`ladi, ammo har bir ishni Garrining yo`lboshchiligida bajaradi.

Ron har doim kulgili va noqulay vaziyatlarga tushib yuradigan ko`ngli ochiq bola obrazi, chunki u aqlidan ko`ra ko`proq hissiyotlariga tayanib ish ko`radi. Lekin oilasi yoki do`stlari masalasiga kelganda Rondan jiddiy bolani topish mushkul. Uning oilasi qadimgi aslzoda sehrgarlardan bo`lsa ham, u hech qachon do`st tanlaganda ularning qaysi oilaga mansubligiga e`tibor ber maydi. Garri va Germionaning aslzoda sehrgarlardan emasligi uni qiziqtirmaydi, chunki Ron uchun eng ahamiyatlisi bu do`stlikdir. Mabodo uning do`stlarini haqorat qilishsa, Ron chidab tura olmaydi, tezda sehrlil tayoqchasi yordamida bunday yomonlarni jazolashga harakat qiladi:

‘No one asked your opinion, you filthy little Mudblood,’ he spat.

‘How dare you!’ and Ron plunged his hand into his robes, pulled out his wand, yelling, ‘You’ll pay for that one, Malfoy!’ and pointed it furiously under Flint’s arm at Malfoy’s face. [3, b.8687]

Natijada esa har doimgidek kulgili vaziyatga tushib qoladi:

A loud bang echoed around the stadium and a jet of green light shot out of the wrong end of Ron’s wand, hitting him in the stomach and sending him reeling backwards onto the grass. [3, b.87]

Asarning har bir qismida Ronning xarakterida o`shni ko`rish mumkin, u avvalgidan ko`ra qobiliyat liroq, mustaqil va kerak bo`lganda hal qiluvchi qarorlar qabul qilishga qodir obrazga aylanadi. Ammo ungacha bo`lgan davrda Ron ko`p sinovlarga duch keladi. Ron ning qahramoni Garridek og`ir yo`qotishlarni boshidan kechirmagan bo`lsa ham, oilasining iqtisodiy nochorligi, doim akalarining soyasida qolib ketishi va unga faqat ulardan qolgan narsalar tegishi sabab, Ron ruhan ezilar va o`ziga ishonchi ham past edi. Shuning uchun u har doim hammaga o`zining nimaga qodirligini ko`rsatishga urinadi. Ba`zida Ronning qalbida hasad ham uyg`onib, uni yanada qiyin ahvolga solardi. “Garri Potter va falsafa toshi”da qalb tubida eng yashirin bo`lgan va hatto egasi ham ba`zida bexabar bo`lgan istakl arni ko`rsatuvchi “ko`ngildagi orzular oynasi” (The mirror of erised)ga qaragan Garri faqat ota onasini ko`rgan bo`lsa, Ron yolg`iz o`zini, ko`kragida akasi Billning nishoni va qo`lida kviddich jamoasi kubogi bilanko`radi. Ronning o`zi ham bilmaydigan orzusi akalaridan o`zib ketish va kviddich jamoasi kapitani bo`lib, shon shuhratga erishish edi.

‘Can you see all your family standing around you?’

‘No – I’m alone – but I’m different – I look older – and I’m Head Boy!’

‘What?’

‘I am – I’m wearing the badge like Bill used to – and I’m holding the House Cup and the Quidditch Cup

– I’m Quidditch captain, too!’ [2, b.155]

“Garri Potter va olovli jom” qismida “Uch sehrgar musobaqasi” (“The triwizard tournament”)da voyaga yetmaganiga qaramay, Garrining ham ishtirok etishini eshitgan Ron Garri har qancha o`z nomzodini qo`ymaganini aytmasin unga ishonmaydi. Ronning o`zi qachondir shu musobaqada qatnashish orzusida edi, ammo Garrining hali 14 yoshda bo`la turib, unda qatnashish huquqini qo`lga kiritgani va Ronga unda ishtirok etish uchun o`z nomini olovli jomga tashlagani haqida biror marta gapirmagani uning g`azabini keltiradi. Aslida Garrini hech qanday olovli jom ham, muso baqayu shuhrat ham qiziqtirmasdi. Ronga buni har qancha tushuntirishga urinmasin, hasad va g`azab Ronning ko`zlarini ko`r qilib qo`ygandi. Ammo Garrining musobaqa davomida o`lim bilan yuzmayuz kelishini his qilgach, unga olovli jomdan ko`ra Garri muhimligini an`glab yetadi.

Ron ruhiyatidagi bunday inqirozlarni asar davomida yana bir necha bor kuzatish mumkin. Asarning so`nggi “Garri Potter va ajal tuhfalari” qismida Ronning ichki nizosi eng yuqori

nuqtaga chiqadi. Lord Voldemort joni yashiringan krestrajni yo`q qilish chorasini topish uchun yo`lga chiqqan Garri, Ron va Germiona ma`lum muddat krestrajning sehrli ta`siri ostida qolishadi. Krestrajni Ron bo`yniga taqqanida, ayniqsa uning ruhiyatiga qattiq ta`sir qila boshlaydi. Krestraj uni ushlagan va taqqan insonning qalbidagi eng yomon hislari va qo`rquvini kuchaytirardi. Krestraj Ron qalbida Garriga nisbatan g`azab, hasad kabi tuyg`ularni uyg`otadi va natijada kitobxonlarni hayratga solgan ish sodir bo`ladi: Ron krestrajni tashlab, Garri va Germionani tark etadi. Lekin krestraj ta`siridan xalos bo`lgach, o`z qilmishidan uyaladi, uning ichki ziddiyatida ezgulik qalbidagi yovuzlikni yengadi. U yana do`stlari orasiga qaytadi, ammo Ron endi hissiyotlarini jilovlab olgan, do`stlik u uchun hamma narsadan ahamiyatli ekanini tushunib yetgan, xuddi bir necha yilga ulg`ayib qolgan Ronga aylangandi. Aynan shu sabab u Garrini o`limdan qutqaradi, faqat mard va qalbi toza sehrigar qo`lga ki ritishi mumkin bo`lgan Griffindor qilichini topib, krestrajni yo`q qiladi.

Ron ba`zi vaqtlarda shunaqa ziddiyatlarga sabab bo`lib turishiga qaramay, o`zining hazilmutoyibalari, o`ng`aysiz ahvolga tushib qolishi bilan asarda yumoris tik muhitni ushlab turishga xizmat qilgan. Ron keyinchalik ham Garri hayotidagi eng asosiy insonlardan biri bo`lib qoladi.

Garri Potter “uchligi”ning yana bir qahramoni Germiona Grenjer obrazidir. Rouling Germiona qiyofasida ma`lum ma`noda o`zini tasvirlaganini aytib o`tgan.[1]

Asar boshida o`zini mag`rur va bilag`on tutadigan, o`zini xuddi do`stga muhtoj emasdek tutadigan Germiona nafaqat kitobxonlarda, balki Garri va Ronda ham yomon taassurot qoldiradi. Ron uni shunchalik yoqtirmas ediki, har safar unga to`qnash kelganda “uning fe`liga hech kim chidolmasdi, u xuddi qo`rqinchli tushga o`xshaydi” deb izoh beradi.

‘It’s no wonder no one can stand her,’ he said to Harry as they pushed their way into the crowded corri dor. ‘She’s a nightmare, honestly.’[2, b.127]

Garri va Ron bir kun kelib Germiona ularning eng yaqin do`stlariga aylanishi va ular hayotida muhim ahamiyat kasb etishini xayollariga ham keltira olishmaydi.

Asar boshida kitobxon Germiona shaxsini to`liq bilib oldim, u hammaning asabiga tegib yuradigan bilag`on qiz obrazi degan xayolga boradi. Ammo Rouling obrazlar tasvirida hech qachon oddiy usuldan foydalanmaydi. Uning yaxshi bo`lib tuyulgan qahramonlari aslida yovuz, avvaliga yomon taassurot qoldirganlari esa aslida yaxshi qahramon bo`lib chiqadi. Ilk bor Germiona haqida uyg`ongan taassurot ham aslida uning asl shaxsiyatiga mos emasdi. Rouling Germionaning xususiyatlarini sekinastalik bilan ko`rsatib boradi. Germionaning sehrgarlik qobiliyati va bilimga chanqoqligi, afsunlarni tez yod olib, ularni to`g`ri qo`llay olishi bilan Hogvartsdagi eng yaxshi o`quvchilar qatoridan joy oladi. Aslida Germionaning o`zini bunday tutishiga sabab bor edi, u magllar oilasida tug`ilgan sehrigar ekanligi uchun uni Hogvartsdan kamsitishlarini bilardi. Shuning uchun birovlarining ko`magiga qarab qolmaslik va magllardan tug`ilgan sehrigar aslzoda sehrigar oila farzandlaridan ko`ra ancha bilimli bo`lishi mumkinligini isbotlash uchun o`zini shunday tutardi.

Birinchi kitob o`rtalaridagi tushunmovchilik sabab vujudga kelgan bolalarcha adovatga qaramay, Garri va Ron Germionani xavfli trolldan qutqarishgach, Germionada ularga nisbatan hurmat va do`stlik tuyg`ulari uyg`onadi. Shu paytdan boshlab Germionaning boshqa xususiyatlari ham ko`zga tashlanib boradi: hech qachon maktab qonunqoidalarini buzmagani Germiona do`stlariga yordam berish uchun ularni buzadi. Bu esa Germionadek tartibli, qoida buzishni gunohdek qabul qiladigan qiz uchun katta jasoratga teng edi. Aslida Germionada ham bolalarcha qiziqish hamma narsadan ustunlik qiladi, shuning uchun Garrining hech bir sarguzashti uning ishtirokisiz o`tmaydi. Endi kitobxon uchun Germiona obrazi butunlay yangicha ko`rinish ola boshlaydi. Germiona ham do`stlariga yordam berish uchun har qanday vaziyatda ham doimo ular tarafida turadi.

Germiona va Ronning fe`latvori xuddi magnitning ikki qutbiga o`xshaydi: Ronni faqat hissiyotlari boshqarsa, Germiona, aksincha, faqat aqliga bo`ysunadi. Asarda ikki obrazning xususiyatlari yana teskari rav ishda o`zgarib boradi: vaqt o`tib Ron faqat hissiyot emas, aqlga ham quloq tutishni o`rganadi, Germiona esa o`rnatilgan qoidalarga ko`rko`rona ergashib, faqat aqlning aytganini emas, ba`zida qalb amriga ham bo`ysunish kerakligini tushunib yetadi.

Germionaning o`ziga xos jihatlaridan biri shundaki, u uchala do`stning ichida har doim aqliga tayanib ish ko`radigan, mantiqiy fikrlash darajasi kuchli va juda zukko qiz. Chunki ko`p mushkul hollarda o`zini yo`qotib qo`ymay, to`g`ri g`oya va fikrlar faqat Germi onadan chiqardi. Masalan, "Maxfiy xona"da qiyofa o`zgartiruvchi ichimlik tayyorlab, Malfoydan sirlarni bilib olish Germionaning g`oyasi edi:

'Well, if you two are going to chicken out, fine. I don't want to break rules, you know. I think threatening Muggleborns is far worse than brewing up a difficult potion. But if you don't want to find out ...'

'I never thought I'd see the day when you'd be per suading us to break rules,' said Ron. [3, b.125]

"Qaqnus ordeni"da esa u qat'iy ma'n etilgan bo`lishiga qaramay, Dambldor armiyasini tuzish g`oyasi bilan chiqadi.

Germionaning do`stlariga sadoqati uning kuchli tomonlaridan biridir. "Ajal tuhfalari" qismida Garrining Dambldorga, Ronning esa Garriga nisbatan ishonchi so`na boshlaganda faqatgina Germiona Dambldor va Garriga avvalgidek ishonadi, shuning uchun hatto Ron Garrini tashlab ketganda ham u Garri bilan qoladi.

Shuni aytib o`tish kerakki, Germionaning o`ziga ishonchi juda yuqori, ko`p hollarda boshqa o`quvchilar uni tushunmay kekkaygan bilag`on, magvachcha deb haqoratqilsa ham, Germiona ularning bunday haqoratlaridan o`kinib o`tiradigan va boshqalarga yoqish uchun o`zini tuzatishga urinmaydi. U har qanday bosimlarga qarshi tura oladigan kuchli iroda va o`ziga ishonchi kuchli obrazdir.

Adabiyotlar

1. Feldman, Roxanne. The Truth about Harry. School Library Journal, September 1999.
2. Rowling, J.K. Harry Potter and the Philosopher's stone. – London: Bloomsbury Publishing PLC, 1997. p.70.
3. Rowling, J.K. Harry Potter and the Chamber of Secrets. – London: Bloomsbury Publishing PLC, 1998. p.8687.
4. Uktamovich, Rajabov Akham, and Jalilova Lola Jalilovna. "THE PECULIARITIES OF PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF THE MAIN HERO IN J. ROWLINGS HEPTALOGY OF HARRY POTTER." International Engineering Journal For Research & Development 6 (2021): 5-5.
5. Jalilova, Lola Jalilovna, and Rajabov Akhtam Uktamovich. "The Character of the Narrative and the Image of the Narrator in the Short Stories of Robert Benchley and James Thurber." (2020).
6. Jalilova, L. J., and A. U. Rajabov. "Comic creation means in James Thurbers novel "the secret life of Walter Mitty"." ISJ Theoretical & Applied Science, 04 (72) (2019): 557-560.
7. Rajabov, Akhtam, and Lola Jalilovna Jalilova. "Peculiarities of modern uzbek childrens literature (on the example of Khudoiberdi Tokhtaboyevs works)." Scientific reports of Bukhara State University 5.2 (2021): 169-177.
8. Rajabov, A. O. "Jalilova LJ Psikhologizmi v detskoj literature." Modern Scientific Research Journal. London, United Kingdom 10 (2019): 360-365.
9. Jalilova Senior Teacher, Lola. "NATIONAL SPECIFICITY OF AMERICAN SATIRICAL SHORT STORIES." Philology Matters 2020.2 (2020): 40-50.
10. Jalilovna, Jalilova Lola, and Rajabov Akhtam Uktamovich. "A sense of humor as an essential component of pedagogical optimism." International Journal on Integrated Education 3.3 (2020): 29-34.
11. Rajabov Akham Uktamovich, & Jalilova Lola Jalilovna. (2022). THE DEPICTION OF THE TEENAGERS` SOCIAL LIFE IN "HARRY POTTER". INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact Factor: 7.429, 11(04), 108–114. Retrieved from <http://www.gejournal.net/index.php/IJSSIR/article/view/402>
12. Rajabov Akham Uktamovich, and Jalilova Lola Jalilovna. "THE ROLE OF PSYCHOLOGISM IN THE DEVELOPMENT OF A LITERARY GENRE". INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact Factor: 7.429, vol. 11, Mar. 2022, pp. 37-42
13. Жалилова, Лола Жалиловна. "Сатира А. Бирса в свете фольклорных и литературных традиций." На пересечении языков и культур. Актуальные вопросы гуманитарного знания 1 (2016): 295-299.

14.Rajabov Akham Uktamovich, and Jalilova Lola Jalilovna. "THE ROLE OF PSYCHOLOGISM IN THE DEVELOPMENT OF A LITERARY GENRE". INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact Factor: 7.429, vol. 11, Mar. 2022, pp. 37-42